

פירות השדה יש לו חזקה — לטעמיה [הלך שמואל בזה לשיטתו]:

דאמר שמואל: השותפין מחזיקין זה על זה, ומעידין זה על זה להעמיד את חלקו בידו, כנגד מערער הטוען שאינה שלהם. ונעשים השותפים שומרי שכר זה לזה, כשמחזיק האחד ברשותו את רכוש השותפות הרי הוא שומר שכר לחבירו, שכך היה מנהגם של השותפים שזה מחזיק את הרכוש ברשותו ושומרו, וכנגדו מחזיק אחריו השותף השני, ונמצא כל אחד מהם שומר שכר לחברו.

רמי ליה רבי אבא לרב יהודה במעצרתא דבי רבי זכאי, [הקשה רבי אבא לרב יהודה בבית הבד של רבי זכאי] סתירה בדברי שמואל:

מי אמר שמואל: שותף יש לו חזקה בנכסי חבירו?!?

והאמר שמואל: שותף היורד לנכסי השותפות ועובד בהם, ואוכל את הפירות לבדו, כיוורד ברשות שותפו דמי [הרי זה כאילו ירד ברשותו של שותפו] —

לאו, למימרא [האם לא בא שמואל לומר בזה] דשותף אין לו חזקה, משום שברשות חבירו הוא עושה, ואין ראייה לבעלותו

[או שפרץ] בחומה פירצה להיכנס דרכה, אפילו לא עשה כן אלא כל שהוא [כפי שיבואר בגמרא] הרי זו קנין חזקה.

גמרא:

אבא דשמואל ולוי [אביו של שמואל וכן לוי, חבירו של שמואל] תנו, שנו את משנתנו כך: שותף, אין לו חזקה.

כלומר, הם לא היו שונים במשנתנו בהדיא "האומנין אין להם חזקה", אלא כך היו שונים אותה: "השותפין האריסין והאפוטרופין, אין להם חזקה", וכל שכן שלאומן אין חזקה, ואין צריכה המשנה לשנות זאת.⁽¹⁾

ואילו שמואל תני את משנתנו: "אומן [האומנין] אין לו חזקה", אבל שותף יש לו חזקה.

שמואל לא היה שונה במשנתנו "השותפין אין להם חזקה", כי הוא סובר שאם אכן לא מכר לו את חלקו, לא היה מניחו לאכול לבדו, אלא היו עובדים את האדמה, ואוכלים אותה בשותפות.

ואזדא שמואל האומר שותף שאכל את כל

חבירו, ומכריח ארי מנכסי חבירו הוא; [ראה שם בגמרא, וראה בתוספות ובראשונים שם, מה שכתבו על דברי הרשב"ם].

1. א. ביאר הרשב"ם: אומן לא תנו, דכל שכן דאין לו חזקה, דהא אין לו חלק כלל דנימא: "מיגו דהיה לו חלק בו, קנה מחבירו את חלקו, אלא ודאי לתקנן ניתן לו.

הרשב"ם: וגבי "נעל כל שהוא" [במשנתנו], נמי איכא לפרושי כי האי גוונא, שסתם פתח סתימה כל שהוא דמעיקרא עיילי לה ברווחא והשתא עיילי לה בדוחקא [מתחילה היה אפשר ליכנס בריוח, ועכשיו נכנסים לה בדוחק], אי נמי שקבע מנעול בדלת לנעול בו, דהיינו בנין; אבל סגר את הדלת ונעל במפתח בנכסי הגר, אינה חזקה, דאין זה אלא עושה מצוה לשמור בית

משתיקת שותפו. וזה סותר למה שאמר שמואל ששותף יש לו חזקה!?

ומשנינן: אכן בא שמואל לומר שהשותף אין לו חזקה, ומכל מקום **לא קשיא**:

הא דנחית לכולה, אחת ממימרותיו של שמואל עוסקת בשותף שירד לעבוד ולאכול את כל השדה, וטען שקנה את חלקו של שותפו.

הא דנחית לפלגא, המימרא האחרת של שמואל, עוסקת בשותף שנטל לחלקו את החלק המובחר, וטען "חלקנו את נכסי השותפות, וזה שאכלתי ממנו בא לחלקי".

אמרי לה להאי גיסא, יש המפרשים את חילוק השמועות לצד אחד, כדלהלן:

אין דרך השותפים לחלק ביניהם באופן שיאכל זה לבדו את כל השדה לתקופה אחת, והשני יאכל כנגדו לאחריו, אלא מקפידים הם על חלוקה קבועה, שיעבדו בכל השדה כאחד ויאכלו את פירותיה ביחד, או שיעבדו זה בחלק אחד ויאכל את פירות החלק שעבד, וזה בחלק אחר. וכשעושים כן מקפידים הם להחליף מפעם לפעם את החלקים ביניהם.

ולכן, אם אכל השותף האחד את כל השדה במשך שלש שנים ["נחית לכולה"], ומכח החזקתו הזאת בכל השדה טען שקנה את חלקו של שותפו, הרי זו חזקה. שהרי לא עשה כמנהג השותפים. ובאופן זה הוא שאמר שמואל: "שותף יש לו חזקה".

אבל, אם אכל רק את חצי השדה לבדו במשך שלש שנים או יותר ["נחית לפלגא"], אין זו חזקה לטעון שחלקו ביניהם, כי כן הוא מנהג השותפים.⁽²⁾

ואמרי לה להאי גיסא, אמרו שהחילוק הוא לצד האחר, והיינו:

מנהג השותפים הוא, זה אוכל את כל השדה לתקופה ארוכה, וזה אוכל כנגדו לאחריו, ואם אין רוצה האחד להמתין כל כך לאכול את המגיע לו, אז הם עובדים בכל השדה יחד, ומחלקים את הפירות ביניהם, ולכן:

אם "נחית לכולה", אין לו חזקה שהרי כן דרך השותפים, שאחד מהם יאכל את פירות השדה לבדו למשך תקופה ארוכה את כל פירות השדה.

אבל כשאוכל השותף האחד רק את חצי השדה לבדו ["נחית לפלגא"] יש לו חזקה, שאין זה מנהג השותפים, כי אפילו כשהאחד

ב. הרשב"ם נטה מפשטות לשון הגמרא בביאור דברי אבוב דשמואל ולוי, ורבינו גרשום מפרש כפשוטו, ראה שם.

2. העירו האחרונים על לשון הרשב"ם בזה, שהרי כתב בד"ה אמרי לה להאי גיסא "הא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה, דנחית לכולה, דמנהג שותפים ליטול בשותפות פירות כל שנה

ושנה, או זה יטול חצי הקרקע וזה החצי, ולשנה הבאה למפרע מה שלקח זה אשתקד יקח זה עכשיו, שכל אחד רוצה ליהנות בכל שנה מחלקו, וזה שהניח להחזיק לחבירו שלש שנים בכל השדה, ודאי מכר לו את חלקו, והלכך הויא חזקה; ואילו בד"ה והא דאמר שמואל אין לו חזקה דנחית לפלגא, שכן דרך שותפין לאכול זה פלגא ואידך חבריה פלגא שלש שנים או

השותפין, שאוכל זה את כל השדה, והשני אחריו.⁽⁴⁾

גופא, אמר שמואל: שותף כיוורד ברשות דמי:

ותמהינן: וכי מאי קא משמע לן שמואל בזה, ששותף אין לו חזקה! ? אם כן לימא שמואל בהדיא: שותף אין לו חזקה!

אמר תירץ רב נחמן אמר רבה בר אבוח:

א. אריס העובר בשדהו של בעל הבית, אפילו ירד לשדה רק כשכבר היתה הקמה ראויה לקצור או הענבים ראויות לבצור, הרי זה נוטל במה שעשה כשיעור שנוטלים אריסי העיר, אם חצי, או שלישי או רביעי, והוא נקרא "נוטל בשבח המגיע לכתפים".⁽⁵⁾

ב. היורד לתוך שדה של חברו ונטעה שלא ברשות, יש חילוק בדינו בין אם היתה השדה עשויה ליטע, לבין שדה שעומדת לזריעה והוא נטעה:

אינו מוכן להמתין, אין הוא עובד ואוכל בחצי שדה, אלא עובדים ואוכלים כאחד את כל השדה.⁽³⁾

רבינא אמר ליישב את מימרותיו של שמואל שלא יסתרו זו לזו:

הא והא מדברים בכגון דנחית לכולה, וטוען השותף האחד שקנה את חלקו של שותפו. ומכל מקום לא קשיא:

הא דאמר שמואל שותף יש לו חזקה, זה בשדה דאית בה דין חלוקה [יש בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה, שהוא השיעור שיכול שותף לכפות חלוקה על חברו], כי היות ויש בה כדי לזה וכדי לזה, אין דרך שיאכל האחד את כל השדה והשני אחריו, אלא עובד האחד החלק מן השדה, והשותף השני בחלק האחר.

הא דאמר שמואל שותף אין לו חזקה, זה בכגון דלית בה בשדה דין חלוקה. כי היות ואין בה כדי לזה וכדי לזה, כך הוא דרך

4. א. לשון הרשב"ם: דלית בה דין חלוקה, אינה חזקה דהתם מנהג הוא לאכול זה שלש שנים או ארבע שלימות כל השדה, ואחר כך זה, דבשניהם ביחד אינו כדאי, ונראה כוונתו, דבשניהם ביחד על ידי שיעבוד זה חלק וזה חלק, אינו כדאי כיון שבכל חלק אין שיעור הראוי.

ב. נחלקו הראשונים לפי שיטת רבינא, כיצד הוא הדין ב"דנחית לפלגא", ראה בזה ב"נמוקי יוסף", ובטור ריש סימן קמט, וברש"ש לקמן נג א.

5. כן היא פשטות הבנת דברי הרשב"ם; אך ראה מה שכתבו על זה התוספות.

ארבע, ואחר כך אוכלין למפרע בענין זה ארבע שנים אחרות; וזה סותר לדבריו בדיבור הקודם.

3. לפי המבואר כאן שלא אמר שמואל בכל אופן שהשותף יש לו חזקה, ויש שותף שאין לו חזקה, אם כן מה שלא שנה שמואל במשנתנו "השותפין" הוא משום דאם כן הוה משמע שאין שותף שיש לו חזקה, והרי יש שותף שיש לו חזקה; אך העירו התוספות: אכתי היה אפשר לשנות במשנתנו "שותף אין לו חזקה", אם כי אין הכוונה לכל השותפין, וכשם שבאריס השנוי במשנתנו שאין לו חזקה, אין הוא מוחלט בכל אופן, ראה שם.

העשויה ליטע.

כלומר, אף שבסתם יורד שלא ברשות יש חילוק בדינו בין אם היתה השדה העשויה ליטע לשדה שאינה עשויה ליטע, מכל מקום, בשותף שירד, נוטל הוא בשדה שאינה עשויה ליטע כמו בשדה העשויה ליטע. והיינו, שבכל אופן הוא נוטל כמנהג אריסי העיר.⁽¹¹⁾

אמר מר: **ומעידין השותפין זה לזה:**

והיינו שמעיד שותף אחד עבור השני מג-א להעמידה בידו כנגד אחד מן השוק הבא לערער ולומר "שלי היא כולה".

וקשה: **אמאי מעידין הן זה לזה, והרי נוגעין בעדותן הן, שאם לא יאמרו ששל השותף היא השדה, אם כן אף להם לא יהא חלק בשדה, כי יזכה בה המערער, ולמה**

אם היתה שדה העשויה ליטע, אומדים כמה אדם מוכן לשלם עבור נטיעת השדה, וכך ישלם בעל השדה לנוטע, והיינו שהוא נוטל כמנהג אריסי העיר.⁽⁶⁾

ואם היתה שדה שאינה עשויה ליטע, שמין ליורד, וידו על התחטונה. שאם היה השבח יתר על היציאה שהוציא היורד בשדה, נוטל הוא את ההוצאה בלבד, ואם היתה ההוצאה יתירה על השבח, נוטל היורד כשיעור השבח בלבד.

שמואל בא לומר⁽⁷⁾ בדבריו, שני דינים:

א. **שנוטל השותף היורד לתוך השדה לעובדה** — מפירות חלקו של השותף השני, אף **בשבח המגיע לכתפים**,⁽⁸⁾ וכמו אריס שנוטל בשבח המגיע לכתפים.⁽⁹⁾

ב. **ובשדה⁽¹⁰⁾ שאינה עשויה ליטע, כשדה**

9. ראה בסוף הערה 11 מה שהובא בשם הר"ן בהבנת דברי הרשב"ם בזה.

10. מתוספות משמע, שלפי שיטת הרשב"ם הגירסא היא "ובשדה"; ובכל אופן מתבאר מדבריהם בהבנת הרשב"ם [הן לפי מה שסברו בתחילה, והן לפי מה שפירשו בסוף את דברי הרשב"ם] ששני דינים נפרדים נאמרו כאן.

11. נתבאר על פי מה שנראה מדברי התוספות, שכך הבינו בפשוטו את דברי הרשב"ם.

ותמהו התוספות על הרשב"ם: למה הוצרך לומר שהוא נוטל "בשבח המגיע לכתפים", לא היה לו לומר אלא שנוטל בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע, וממילא כלול בזה שהוא נוטל בשבח המגיע לכתפים, שהרי בשדה העשויה ליטע נוטל אף היורד שלא ברשות כאריס, ואריס נוטל בשבח המגיע לכתפים! [כן

6. כן נקטו התוספות בפשיטות; ומיהו כדי ליישב את פירוש הרשב"ם ממה שהקשו עליו, כתבו לפרש בדעתו לא כן, ויתבאר בהמשך הענין בהערות.

7. כלומר, מלבד שבא שמואל ללמדנו שהשותף אין לו חזקה, וכמבואר לעיל, הרי הוא בא ללמד עוד.

8. לשון רש"י בכבא מציעא טו ב הוא "קרוב ליקצר, אלא שעדיין צריכים לקרקע", ויש לפרש ש"כתפים" הוא שם האבר, ומנוקד: הכ"ף בשוא, התי"ו בצירי, הפא בפתח והי"ו בחיריק, ומשום שהכתפים קרובים לראש; ויש לפרש, ש"כתפים" הוא שמם של הנושאים בכתף, והניקוד הוא: הכ"ף בפתח, התי"ו בקמץ והפ"א בחיריק.